

Izborni uslovi u Srbiji 2019

Pregled mera preduzetih od strane vlasti u odnosu na preporuke OEBS/ODIHR i Crte

Pregled stanja	2
Oblast: zloupotreba javnih resursa i funkcionerska kampanja	3
Oblast: izborna administracija	6
Oblast: birački spisak	7
Oblast: mediji	9
Oblast: zaštita izbornog prava	11

Pregled stanja

	CRTA 2020 preporuke	OEBS/ODIHR 2014-2017 preporuke komplementarne CRTA 2020 preporukama
PRIHVAĆENA, primenjeno:	6	0
PRIHVAĆENA, primena u toku:	8	6
DELIMIČNO PRIHVAĆENA, primena u toku:	1	2
DELIMIČNO PRIHVAĆENA, bez daljeg napretka:	1	1
NAJAVLJENA:	3	1
ODBAČENA:	12	3
UKUPNO	31	13

Pregled mera preduzetih od strane vlasti u odnosu na preporuke OEBS/ODIHR i Crte

Oblast: zloupotreba javnih resursa i funkcionerska kampanja

Preduzeta mera	ODIHR preporuka	CRTA preporuka	Status CRTA preporuke
<p>Definisan javni resurs u izmenama i dopunama Zakona o agenciji za borbu protiv korupcije, kao nepokretnost, pokretna stvar ili drugo dobro koje je u javnoj svojini.</p>	<p>Da bi se učesnicima izbora obezbedile jednake mogućnosti u takmičenju, potrebno je strogo podeliti aktivnosti koje su državničke i one koje su stranačke i pridržavati se te podele. (2017:2, 2016:4)</p>	<p>#22 Odrediti jasnije pojam javnih resursa i adekvatnih sankcija u slučajevima njihove zloupotrebe u kampanji.</p>	<p>PRIHVACENO, primenjeno</p>
<p>Funkcionerska kampanja neadekvatno uređena izmenama i dopunama Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije.</p> <p>Usvojeno rešenje predstavlja neznatnu izmenu starog rešenja. Funkcionerima je zabranjeno da koriste javne skupove za promociju političkih subjekata, što u dosadašnjoj praksi nije bilo efektivno i onemogućavalo je jasno razdvajanje državnih od partijskih aktivnosti.</p> <p>Kaznene odredbe (novčana kazna od 100.000 do 150.000 RSD) odnose se samo na funkcionere koji vrše i funkciju u političkoj stranci.</p> <p>Dopunjen je i Kodeks o ponašanju državnih službenika, tako da se zabrana korišćenja javnih skupova i javnih resursa za političku promociju se odnosi i na službenike.</p>	<p>Da bi se učesnicima izbora obezbedile jednake mogućnosti u takmičenju, potrebno je strogo podeliti aktivnosti koje su državničke i one koje su stranačke i pridržavati se te podele. (2017:2, 2016:4)</p>	<p>#25 Zabraniti javnim funkcionerima i službenicima na svim nivoima vlasti da se u izbornoj kampanji pojavljuju na javnim događajima koji promovišu planove ili rezultate rada javnih organa, organizacija ili službi.</p>	<p>ODBAČENO</p> <p><i>CRTA je uputila predloge dva amandmana narodnim poslanicima, na koje je Vlada, kao predlagač zakona, dala negativno mišljenje. Takođe, amandmani koje su podneli poslanici na osnovu predloga Crte nisu usvojeni u plenumu.</i></p>
<p>Uveden rok od pet dana za odlučivanje Agencije za borbu protiv korupcije u izmenama i dopunama Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije.</p>		<p>#47 Uvesti kratke rokove (do 5 dana) za odlučivanje Agencije za borbu protiv korupcije po prijavama koje se odnose na zloupotrebe u kampanji.</p>	<p>PRIHVACENO, primenjeno</p> <p><i>CRTA je uputila predlog jednog amandmana narodnim poslanicima, koji je usvojen u konačnom tekstu zakona.</i></p>

<p>Izborna kampanja definisana u odnosu na aktivnosti političkih subjekata koje obuhvata u izmenama i dopunama Zakona o finansiranju političkih aktivnosti.</p>	<p>Odredbe o finansiranju stranaka i izborne kampanje se moraju dodatno poboljšati u skladu s ranijim preporukama OEBS/ODIHR u cilju uvođenja strožih propisa i veće transparentnosti. (2017:3)</p> <p>Državni organi i tela nadležna za sprovođenje zakona trebalo bi da preduzmu odlučnije korake u vezi sa prevencijom, identifikovanjem, istragom i gonjenjem slučajeva kupovine glasova, vršenja pritiska na birače i zastrašivanja birača i zloupotrebe državnih resursa za svrhe kampanje. Zakonodavci bi takođe mogli da razmotre pojašnjenje definisanja političkih i aktivnosti kampanje, da bi se sprečilo distribuiranje izbornih poklona i usluga. (2014:3)</p>	<p>#23 Definirati koje se aktivnosti mogu uvrstiti u troškove izborne kampanje.</p>	<p>PRIHVACENO, primenjeno</p>
<p>Zabrana korišćenja javnih resursa u političke svrhe precizirana je izmenama Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, a odnosi se i na imovinu, ime i aktivnosti javnih preduzeća.</p> <p>Zbog zloupotrebe javnih resursa (imovine javnih preduzeća) mogu odgovarati i odgovorno lice u javnom preduzeću, politička stranka i odgovorno lice u političkoj stranci.</p> <p>Dopunom Kodeksa o ponašanju državnih službenika, zabrana korišćenja javnih skupova i javnih resursa za političke svrhe se odnosi i na službenike.</p>	<p>Da bi se učesnicima izbora obezbedile jednake mogućnosti u takmičenju, potrebno je strogo podeliti aktivnosti koje su državničke i one koje su stranačke i pridržavati se te podele. (2017:2, 2016:4)</p>	<p>#24 Predvideti sankcije za zloupotrebu imovine, imena i aktivnosti javnih preduzeća u političke svrhe.</p>	<p>PRIHVACENO, primenjeno</p>
<p>Predviđeno razrešenje direktora javnog preduzeća pre isteka perioda na koji je imenovan ukoliko zloupotrebljava javne resurse preduzeća u političke svrhe, vrši pritisak na zaposlene ili ako je znao da se na zaposlene vrše pritisci, a da po tom pitanju ništa nije preduzeo.</p>	<p>Državna tela bi trebalo da preduzmu odlučne mere u cilju sprečavanja vršenja pritiska na birače, uključujući zaposlene u državnim institucijama i institucijama povezanim sa državom. Slučajevi iznude moraju se temeljito istražiti a pojedinci odgovorni za to sankcionisati. (2017:15, 2014:3)</p>	<p>#45 Zabraniti sve vrste pritiska na zaposlene u javnim preduzećima i javnoj upravi u vezi sa podrškom političkim partijama ili kandidatima na izborima.</p>	<p>PRIHVACENO, primenjeno</p>

Ne postoji mera.	/	#27 Zabraniti dodelu vanrednih budžetskih i drugih javnih sredstava 30 dana pre kampanje, tokom i 30 dana nakon kampanje.	ODBAČENO
Ne postoji mera	Odredbe o finansiranju stranaka i izborne kampanje se moraju dodatno poboljšati u skladu s ranijim preporukama OEBS/ODIHR u cilju uvođenja strožih propisa i veće transparentnosti. (2017:3, 2016:5)	#29 Uvesti obavezu dostavljanja periodičnih izveštaja Agencije za borbu protiv korupcije o troškovima izborne kampanje tokom trajanja same kampanje.	ODBAČENO

Pregled mera preduzetih od strane vlasti u odnosu na preporuke OEBS/ODIHR i Crte

Oblast: izborna administracija

Preduzeta mera	ODIHR Preporuka	CRTA Preporuka	Status CRTA preporuke
RIK usvojilo Odluku o organizaciji i sprovođenju obuke za oko 500 instruktora za rad u stalnom sastavu biračkih odbora i Odluku o imenovanju članova Radnog tela za obuke	Izborna administracija bi mogla da razmotri sprovođenje obuhvatne obuke kojom bi se obradile sve faze procedura izbornog dana u jednom standardizovanom i delotvornijem formatu za sve članove BO-a. (2017:11, 2016:10)	#10 Unaprediti organizaciju i sadržaj obuka članova biračkih odbora.	PRIHVAĆENO, primena u toku
RIK usvojilo Zaključak o merama koje će preduzeti u cilju unapređenja izbornog procesa, kojim je predviđeno i skeniranje zapisnika biračkog odbora.	U cilju povećanja transparentnosti i poverenja u izborni proces, zakonom bi trebalo obezbediti objavljivanje rezultata izbora po pojedinačnim izbornim mestima i zapisnike s podacima o rezultatima, uključujući one koji su kasnije u procesu ispravljani. (2017:9; 2016:25)	#12 Objavljivati sve zapisnike o radu biračkih odbora	PRIHVAĆENO, primena u toku
RIK usvojilo Zaključak o merama koje će preduzeti u cilju unapređenja izbornog procesa, kojim je obuhvaćen i položaj posmatrača.	Kao što je sadržano u ranijim preporukama, zakon bi trebalo izmeniti i dopuniti na način koji će eksplicitno obezbediti prisustvo i domaćih i međunarodnih posmatrača u skladu s opredeljenjima OEBS-a. Posmatračima bi trebao nedvosmisleno obezbediti pristup svim fazama izbornog procesa i jasno definisati njihova prava i obaveze. (2017:19; 2016:20; 2014:23)	#30 Regulisati položaj posmatrača i njihova ovlašćenja u skladu sa međunarodnim standardima putem zakona i kroz posebno poglavlje u zakonu.	PRIHVAĆENO, primena u toku
Ne postoji mera.	/	#32 Definisati način i rok za dodelu akreditacija posmatračima	NAJAVLJENO
Ne postoji mera.	/	#14 Prikazivati uživo na sajtu izborne komisije proces računске obrade pristiglih rezultata. Objavljivati sva dokumenta izbornih komisija od značaja za izborni proces a sednice RIK-a prenositi uživo putem sajta.	NAJAVLJENO

Pregled mera preduzetih od strane vlasti u odnosu na preporuke OEBS/ODIHR i Crte

Oblast: birački spisak

Preduzeta mera	ODIHR Preporuka	CRTA Preporuka	Status CRTA preporuke
<p>Uspostavljena Radna grupa za ažuriranje biračkog spiska, koja uključuje predstavnike civilnog društva, akademske zajednice i međunarodnih organizacija</p> <ul style="list-style-type: none"> • Usvojena pravila rada Radne grupe i dogovoren način odlučivanja • Usvojen nacrt metodologije, koji je upućen Povereniku za zaštitu podataka o ličnosti. • Mandat radne grupe traje do 31. decembra 2019. godine 	<p>Potrebno je primeniti odlučne mere u cilju rešavanja stalnih problema koji se javljaju sa tačnošću biračkih spiskova. Trebalo bi razmotriti mogućnost reorganizacije biračkih spiskova na jedan praktičniji način. (2017:7, 2016:2, 2014:2)</p>	<p>#17 Omogućiti reviziju biračkog spiska na odgovarajućem uzorku u skladu sa međunarodnim standardima i priznatim metodologijama koja bi uključivala predstavnike relevantnih institucija, parlamentarnih stranaka, organizacija civilnog društva, akademske i međunarodne zajednice</p>	<p>PRIHVACENO, primena u toku</p>
<p>Vlada usvojila Zaključak 26. septembra, kojim se zadužuje se MDULS da izvrši obuku matičara i ovlašćenih lica za ažuriranje biračkog spiska</p>	<p>Potrebno je primeniti odlučne mere u cilju rešavanja stalnih problema koji se javljaju sa tačnošću biračkih spiskova. Trebalo bi razmotriti mogućnost reorganizacije biračkih spiskova na jedan praktičniji način. (2017:7, 2016:2, 2014:2)</p>	<p>#18 Organizovati stalne obuke za zaposlene koji ažuriraju birački spisak.</p>	<p>PRIHVACENO, primena u toku</p>
<p>Vlada usvojila Zaključak 26. septembra kojim se zadužuje se Upravni inspektorat da bez odlaganja, izvrši inspeksijski nadzor nad primenom propisa kojima se uređuje Jedinствeni birački spisak.</p>	<p>Potrebno je primeniti odlučne mere u cilju rešavanja stalnih problema koji se javljaju sa tačnošću biračkih spiskova. Trebalo bi razmotriti mogućnost reorganizacije biračkih spiskova na jedan praktičniji način. (2017:7, 2016:2, 2014:2)</p>	<p>#19 Unaprediti i učiniti transparentnijim nadzor nad radom službenika koji učestvuju u procesu ažuriranja biračkog spiska.</p>	<p>PRIHVACENO, primena u toku</p>

<p>Vlada usvojila Zaključak 26. Septembra kojim se zadužuje se MDULS da uvede novu stranicu na internet prezentaciji ministarstva, a na kojoj će biti objavljene sve važne informacije o održavanju i ažuriranju biračkog spiska.</p>	<p>U cilju povećanja poverenja javnosti u kvalitet izvoda iz biračkog spiska, trebalo bi razmotriti mogućnost objavljivanja jednog dela podataka sadržanih u izvodima iz biračkog spiska zbog mogućnosti izlaganja istih na uvid javnosti u skladu sa zakonom i najboljom međunarodnom praksom. (2017:13, 2014:11)</p>	<p>#53 Učiniti građanima lako dostupnom i vidljivom proceduru za izmene u biračkom spisku.</p>	<p>PRIHVAĆENO, primena u toku</p>
<p>RIK usvojio zaključak o merama koje će preduzeti u cilju unapređenja izbornog procesa, koji predviđa proceduru po kojoj će svaki birač, posle glasanja, moći od RIK-a da zahteva informaciju o tome da li je glasao ili ne. Procedura predviđa obraćanje pisanim putem ili mejlom.</p>	<p>U cilju povećanja poverenja javnosti u kvalitet izvoda iz biračkog spiska, trebalo bi razmotriti mogućnost objavljivanja jednog dela podataka sadržanih u izvodima iz biračkog spiska zbog mogućnosti izlaganja istih na uvid javnosti u skladu sa zakonom i najboljom međunarodnom praksom. (2017:13, 2014:11)</p>	<p>#15 Omogućiti građanima da po zahtevu obave uvid u izvod iz biračkog spiska i provere da li je neko glasao umesto njih.</p>	<p>PRIHVAĆENO, primena u toku</p>
<p>Ne postoji mera.</p>	<p>Da bi se obezbedila potpuna informisanost birača o njihovim pravima i obavezama, RIK bi mogao da pojača svoje napore i sprovede sveobuhvatne aktivnosti usmerene na edukaciju birača dovoljno rano pre održavanja izbora. (2016:9; 2014:9)</p>	<p>#60 Organizovati edukativnu kampanju za građane o izbornim pravilima i procedurama.</p> <p>Pokrenuti široku javnu kampanju da građani provere svoje podatke u biračkom spisku.</p>	<p>NAJAVLJENO</p>

Pregled mera preduzetih od strane vlasti u odnosu na preporuke OEBS/ODIHR i Crte

Oblast: mediji

Preduzeta mera	ODIHR Preporuka	CRTA Preporuka	Komentar
<p>REM je pripremio Nacrt pravilnika o načinu izvršavanja obaveza javnih medijskih servisa tokom predizborne kampanje.</p> <ul style="list-style-type: none"> Javna rasprava je u toku. <p>REM je usvojio Nacrt Preporuke komercijalnim pružaocima medijske usluge o obezbeđivanju zastupljenosti bez diskriminacije u toku predizborne kampanje registrovanih političkih stranaka, koalicija i kandidata.</p> <ul style="list-style-type: none"> Dokument nije predmet javne rasprave. 	/	<p>#61 Otvoriti javnu raspravu u pripremi novog Pravilnika o obavezama pružalaca medijskih usluga tokom predizborne kampanje.</p> <p><i>CRTA je izradila Nacrt pravilnika o obavezama pružalaca medijskih usluga tokom predizborne kampanje.</i></p>	<p>DELIMIČNO PRIHVAĆENO, primena u toku</p> <p>Forma preporuke za komercijalne emitere nije dobro rešenje s obzirom na pravno neobavezujući karakter takvog akta. Zakonodavac nije ulogu REM-a sveo na davanje mišljenja i preporuka. Dao mu je stvarna regulatorna ovlašćenja da donosi opšta podzakonska akta kojima se detaljnije utvrđuju pravila po kojima pružaoci medijskih usluga moraju da se ponašaju u skladu sa zakonom (član 60. Zakona o elektronskim medijima).</p> <p>Preporuka Crte je usvajanje pravno obavezujućeg akta koji će važiti za sve emitere u vidu Pravilnika o obavezama pružalaca medijskih usluga tokom predizborne kampanje.</p>
<p>U toku je predaja kandidatura Odboru za kulturu i informisanje Narodne skupštine za nedostajuća tri člana Saveta.</p>	/	<p>#62 Raspisati javni poziv za predlaganje kandidata za upražnjena mesta u Savetu REM-a</p> <p>Pokrenuti proceduru za preispitivanje odgovornosti u radu članova Saveta REM-a.</p>	<p>PRIHVAĆENO, primena u toku</p>

<p>REM je usvojio Plan praćenja programa pružalaca medijskih usluga tokom predizborne kampanje za republičke, pokrajinske i lokalne izbore u Republici Srbiji 2020. godine.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dokument nije predmet javne rasprave. 	<p>Nadzorne aktivnosti REM-a bi trebalo eksplicitno proširiti na sve aspekte izveštavanja o izborima. REM bi mogao da deluje samoinicijativno, uključujući delovanje na osnovi sistematskog praćenja izveštavanja medija i procene da li su mediji postupali u skladu s postojećim propisima. Trebalo bi razmotriti moguće izmene i dopune ZEM-a u cilju obezbeđivanja efikasnijih sankcija, uključujući i donošenje brzih i pravovremenih rešenja tokom izborne kampanje. (2017:6)</p>	<p>#35 Obavezati REM da objavljuje izveštaje o monitoringu medija redovno tokom izborne kampanje.</p>	<p>DELIMIČNO PRIHVAĆENO, bez daljeg napretka</p> <p>Plan praćenja i izveštavanja, koji nije bio predmet javne diskusije, predviđa da će REM objavljivati statističke preglede na nedeljnom nivou, a izveštaj će objaviti po završetku izbora. Osim toga, iz plana praćenja će biti izuzeti programi zabavnog karaktera i drugi sadržaji koji ne spadaju u informativne programe, specijalizovane izborne emisije i predizborne oglasne poruke. Ovakva rešenja značajno će limitirati opseg praćenja i izveštavanja o radu emitera tokom kampanje.</p>
<p>Ne postoji mera.</p>	<p>Nadzorne aktivnosti REM-a bi trebalo eksplicitno proširiti na sve aspekte izveštavanja o izborima. REM bi mogao da deluje samoinicijativno, uključujući delovanje na osnovi sistematskog praćenja izveštavanja medija i procene da li su mediji postupali u skladu s postojećim propisima. Trebalo bi razmotriti moguće izmene i dopune ZEM-a u cilju obezbeđivanja efikasnijih sankcija, uključujući i donošenje brzih i pravovremenih rešenja tokom izborne kampanje. (2017:6)</p>	<p>#36 Obavezati REM da razmatra i odlučuje o svakoj prijavi u kojoj se navodi da je došlo do povrede opšteg interesa.</p>	<p>ODBAČENO</p>

<p>Ne postoji mera.</p>	<p>Nadzorne aktivnosti REM-a bi trebalo eksplicitno proširiti na sve aspekte izveštavanja o izborima. REM bi mogao da deluje samoinicijativno, uključujući delovanje na osnovi sistematskog praćenja izveštavanja medija i procene da li su mediji postupali u skladu s postojećim propisima. Trebalo bi razmotriti moguće izmene i dopune ZEM-a u cilju obezbeđivanja efikasnijih sankcija, uključujući i donošenje brzih i pravovremenih rešenja tokom izborne kampanje. (2017:6)</p>	<p>#37 Obavezati REM da obrazlaže svaku odluku i da u obrazloženje uključi izveštaj službe za nadzor.</p>	<p>ODBAČENO</p>
<p>Ne postoji mera.</p>	<p>Nadzorne aktivnosti REM-a bi trebalo eksplicitno proširiti na sve aspekte izveštavanja o izborima. REM bi mogao da deluje samoinicijativno, uključujući delovanje na osnovi sistematskog praćenja izveštavanja medija i procene da li su mediji postupali u skladu s postojećim propisima. Trebalo bi razmotriti moguće izmene i dopune ZEM-a u cilju obezbeđivanja efikasnijih sankcija, uključujući i donošenje brzih i pravovremenih rešenja tokom izborne kampanje. (2017:6)</p>	<p>#47 Uvesti obavezu REM da u roku od pet dana odlučuje o prijavama.</p>	<p>ODBAČENO</p>

<p>Ne postoji mera.</p>	<p>Nadzorne aktivnosti REM-a bi trebalo eksplicitno proširiti na sve aspekte izveštavanja o izborima. REM bi mogao da deluje samoinicijativno, uključujući delovanje na osnovi sistematskog praćenja izveštavanja medija i procene da li su mediji postupali u skladu s postojećim propisima. Trebalo bi razmotriti moguće izmene i dopune ZEM-a u cilju obezbeđivanja efikasnijih sankcija, uključujući i donošenje brzih i pravovremenih rešenja tokom izborne kampanje. (2017:6)</p>	<p>#59 Proširiti opseg kazni koje REM izriče emiterima koji ne poštuju pravila tokom kampanje.</p>	<p>ODBAČENO</p>
--------------------------------	---	--	-----------------

Pregled mera preduzetih od strane vlasti u odnosu na preporuke OEBS/ODIHR i Crte

Oblast: zaštita izbornog prava

Preduzeta mera	ODIHR Preporuka	CRTA Preporuka	Komentar
Ne postoji mera.	U skladu sa najboljom praksom, RIK bi trebao da ima ovlašćenja kojima bi po službenoj dužnosti (ex officio) mogao da koriguje ili preinači odluke koje su doneli birački odbori/nije izborne komisije, poništi izbore ukoliko nepravilnosti utiču na ishod i naloži ponavljanje glasanja kako glasačima na onima mestima na kojima su se nepravilnosti dogodile ne bi bilo uskraćeno njihovo pravo. (2016:8)	#41 Proširiti mogućnosti izbornih komisija i Upravnog suda da razmatraju predložene dokaze priložene uz prigovore.	ODBAČENO
Ne postoji mera.	Kao što je sadržano u ranijim preporukama, zakon bi trebalo izmeniti i dopuniti na način koji će eksplicitno obezbediti prisustvo i domaćih i međunarodnih posmatrača u skladu s opredeljenjima OEBS-a. Posmatračima bi trebao nedvosmisleno obezbediti pristup svim fazama izbornog procesa i jasno definisati njihova prava i obaveze. (2017:19, 2016:20, 2014:23)	#31 Dodeliti ovlašćenje posmatračima da unose prigovor u zapisnik o radu biračkog odbora.	ODBAČENO
Ne postoji mera.	/	#48 Direktno zakonom zabraniti vođenje paralelnih evidencija na biračkom mestu koje ugrožavaju tajnost glasanja birača.	ODBAČENO
Ne postoji mera.	/	#46 Unaprediti zaštitu ličnih podataka građana u cilju prevencije izbornog pritiska.	ODBAČENO
Ne postoji mera.	/	#58 Proširiti dela protiv izbornog prava u Zakonu o krivičnom postupku	ODBAČENO